

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1940-04-02)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1940-04-02)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-1992_0005_033_Uldall_0390/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

STRANDVEJ 227
CHARLOTTENLUND

u

2 april 1940

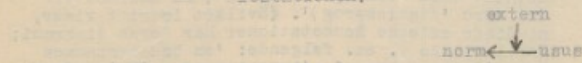
Kære Uldall,

Jeg stjæler av min nattesøv for at sende dette brev efter, da jeg har opdaget, at der i mit foregaaende brev af idag er et par misforstaaelige punkter, vel ikke meget væsentlige, men dog krusvænde tilføjelse for det ones vedkommende og berigtigelse for det andets, for at vi kan undgaa overflødige mellemforhandlinger.

- 1) Det vil rimeligvis falde dig ind, at det kunde være overflødig at sige form og substans naar man har de gode ord norm og usus, idet du af mine definitioner maa slutte, at disse termini nu er synonyme (ligesom de var engang i fortiden). Alligevel mener jeg det er nyttigt at have begge par af termini, hvilket jeg bør begrunde.

Jeg er kommet til at indse, at funktionsfunktioner er et meget udbredt fænomen og i flere tempi skærer grænsen mellem semiologisk og ikke-semiologisk hierarki. Til indledning maa jeg udvikle dette lidt nærmere:

Ligesom det ikke-semiologiske hierarki i en manifestation determinerer det semiologiske, saaledes findes det, naar man gaar endnu længere bort fra det omrøde, vi hidtil har beskæftiget os med, eksterne fakta (forsigtigere udtryk end f. ex. eksterne hierarkier), der determinerer manifestationen:

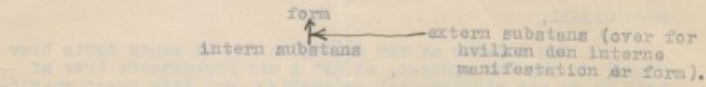

Eksempel herpaa er bl. a. bevidst sprogregulering saasom regulering af glossematiens stavemåde.

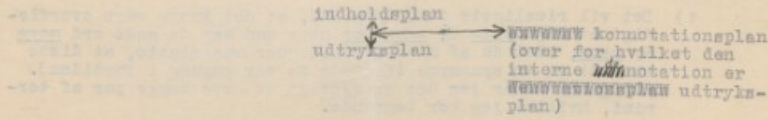
(Der findes utvivlsomt ogsaa eksterne fakta, der determinerer substansen = usus; det gælder formentlig lydphysiologi resp. akustik over for fonematik, og ontologi over for sematik. Men det er ikke det, jeg vil have fat i nu.)

Alt, hvad der vedrører sprogs udbredelse, geografiske plads og historiske varighed er eksterne fakta, og man skal sikkert forstaa deres funktion til sproget som en determination over for manifestationen. At et sprog uddør, vil nemlig naturligt kunne formuleres glossematisk saaledes, at manifestationen bliver latent, dvs. manifestationen af 1. grad (den mellem sproglig form paa den ene side, lyd og tyd paa den anden) ophører at have den manifestation af 2. grad, som bestaar i, at der virkelig er nogen, der bruger "sproget" = manifestationen af 1. grad. De omtalte eksterne fakta staar altsaa

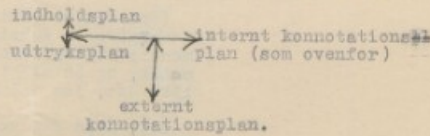
som substans over for den interne manifestation (manifestationen af 1. grad) qua forma (idet forma og substans er relative begreber). Skematisk:

At man kan have den slags videregående funktionsfunktioner, véd vi i forvejen fra konnotationen:

Det kan iøvrigt gentage sig, saa at man faar denotation (dvs. udtryks-indholdsrelation) af 2. grad, hvor man faar helt eksterne konnotationsplaner. De dukker op naar man tænker paa sprogsociologien. Medens den interne behandling (den, vi hidtil har nøjedes med) er udtømt med at en klasse (et sprog) erkendes som havende konnotativet 'litausk', saa skal den eksterne glossematik erkende dette konnotativs funktion til de eksterne konnotationsplaner. Hvis det var i det 19. aarhundrede, vilde 'litausk's' eksterne konnotativ være 'bondeproletariat'; nu derimod vil det være 'stat(ssprog)'. (Hvilket iøvrigt viser, at disse eksterne konnotationer har deres diakroni; den latinske f. ex. følgende: 'en bønderstammes sprog' > 'statsprog' > 'imperiumsprog' > 'verdenssprog' > 'hård sprog' > 'klassiske filologers sprog' og til dels 'lagers-sprog'.) Skematisk faar vi altsaa:

Af dette og mere, endnu værre, slutter jeg, at det kan være hensigtsmæssigt at have forma og substans i reserve for at kunne betegne funktionsfunktioners funktiver, der 1) paa afgørende maade er parallelle med den manifestation, vi hidtil har bygget os med, og 2) dog ikke indbyder til at betegne dem som norm og usua. Jeg indrømmer, at mit eksempel ovenfor med sproget, der der, ikke er værre, end at man her godt kunde sige norm og usua. Men hvem siger, at det er generelt. Saaledes som de to termini norm og usua foreligger overleverede til os, er de faktisk bundne til socio-

STRANDVEJ 227
CHARLOTTENLUND

/relational

3

*Kan forholdet mellem ^{ly}psykologi
og akustik, osv.*

Logiske materialer; det er herved (man kunde passende sige: ved denne 'konnotation'), at de realiter adskiller sig fra form og substans. Derfor kan det være hensigtsmæssigt ikke at kaste form og substans overbord. De er de videre begreber, som finder anvendelse selv ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~. Og jeg er ikke sikker paa endnu, at det er nødvendigt at definere manifestation saa snævert som jeg gjorde i mit forrige brev. Maaske kan man nøjes med at definere manifestation som/determination mellem hierarkier; det kommer bare an paa, hvilke relationelle determinationer mellem hierarkier der findes her i verden, og det skal jeg ikke gøre mig til af endnu at have fundet ud af. At der findes korrelational determination mellem hierarkier er givet, thi dette er definitionen af metakroni og ~~WWWW~~ af diakroni (de forskellige indoeuropæiske sprog determinerer grundsproget, men koeksisterer ikke med det).

Jeg vil da foreslaa, at form og substans bruges i al almindelighed om henholdsvis den konstante og den variable i en manifestation (hvordan saa end manifestation ender med at blive defineret) (en determination or manifestation jo i hvert fald), og at form og substans indskrænkes til at bruges om henholdsvis den konstante og den variable i en manifestation af første grad (den, vi hidtil har hygget os med). Her er den nemlig praktisk nyttig, fordi det vil være vanskeligt at faa vælgerfolket til at bruge den kamel, at "funktionsudvælgelsen" (glossematiernes struktur in concreto, det altsaa, at man paa dansk har ordet præ men ikke ordet præ) er substans, selv om det er det ifølge vor teoretiske definition. I andre tilfælde er det ganske vist nyttigt netop at sige form og substans ogsaa om førstegradsmanifestationens funktiver; saaledes i mit bidrag til O.J.-bindet. Og det er nok i begyndelsen nyttigt at spille paa dobbeltheden, samtidig med at vi altsaa definerer de to terminuspar som forskellige (inklusive).

- 2) Rettelse til forrige brev: Side 3, lidt under midten har jeg sagt, at funktiverne er determinerede af funktionerne. Det var naturligvis en tanketorsk. Der maa være interdependens mellem funktion og funktiv.

Folkers, at det stadig er saa svært at bruge det, man selv har lavet.

Din hengivne

Hjelmslev